

Prikaz

Akademik prof. dr Dragan Simeunović

Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu

ŽIVOJIN RAKOČEVIĆ, „DINAR I ZLATNOVALUTNI STANDARD“, SLUŽBENI GLASNIK, BEOGRAD 2025.

U panteonu velikana srpske politikologije istaknuto mesto pripada dr Živojini Rakočeviću, znamenitom profesoru političke ekonomije na Fakultetu političkih nauka.

Profesor dr Živojin Rakočević nesumnjivo spada u najuglednije, najsamosvojnije i najumnije naučnike u celokupnoj dosadašnjoj istoriji političkih nauka u nas, uz to svakako i najčasnije i najdostojanstvenije. Proslavio se kao originalan i smeli mislilac pre svega u domenu političke ekonomije mada se je njegovo naučno-istraživačko interesovanje uveliko protezalo i na druga naučna polja, pre svega na polje političke teorije i filozofije o čemu svedoče njegovi brojni radovi prožeti njegovim izvanrednim filozofskim refleksijama.

Svoj izuzetno plodan naučnoistraživački i obrazovni rad profesor Rakočević je započeo 1960. godine objavljivanjem svog prvog rada, pod nazivom „Teorija vrednosti i teorija novca“. Od tog članka započinje sa izučavanjem monetarne politike po čemu će postati čuven. To svoje naučno opredeljenje je jasno potvrdio i odbranom svoje doktorske disertacije 1967. godine, naslovljenom „Kriza svetskih valuta i konvertibilnost dinara: kritika kvantitativne teorije novca“. U njoj je reč o dvema tada vodećim svetskim valutama – američkom dolaru i britanskoj funti sterlinga. Disertacija Živojina Rakočevića je bila već svojim tematskim usmerenjem, a posebno svojim kvalitetom od ve-

like važnosti za našu tadašnju nauku budući da takvih serioznih istraživanja na tu temu do tada nije bilo iako je to vreme velikih monetarnih potresa u svetu (velika devalvacija funte sterlinga), i iako je jugoslovenski dinar postao konvertibilan 1965. godine u sklopu veoma originalne, i ujedno prve takve društveno-ekonomske reforme u jednoj socijalističkoj zemlji. Idejni tvorac te reforme bio je Milentije Popović, tadašnji ministar finansija i spoljne trgovine koji je još 1949. u listu „Komunist“ objavio svoj esej „O ekonomsko-finansijskim odnosima između socijalističkih zemalja“. U njemu je akcentirao „zajedničko društvo“ i uz pomoć Marksovog „Kapitala“ dokazivao da je Jugoslavija eksploatisana od SSSR-a. To će biti jedan od razloga da Staljin krene u obračun sa Titom i Jugoslavijom. Sam članak pritom nije bio povod za napad već deo ideološke bitke pod senkom Rezolucije Informbiroa donete na Vidovdan 1948. godine. Ovaj podatak je veoma važan za razumevanje naučnog profiliranja dr Živojina Rakočevića koji je bio jedan od najbližih saradnika Milentija Popovića sve do politički intrigantne Popovićeve smrti, o kojoj je prof. dr Živojin Rakočević ostavio dragocen trag u svojim sećanjima objavljenim u časopisu „Nauka i društvo“ (br. 1/24), čiji je ujedno i predsednik Saveta.

U takvim društveno-političkim okolnostima, tačnije od početka 60-ih godina prošlog veka pa sve do danas, ime prof. dr Živojina Rakočevića je nerazdvojno i vrlo respektabilno vezano za monetarnu problematiku u kojoj se decenijama neprekidno potvrđivao kao izvrstan znalac i naš vodeći mislilac u toj oblasti. O njegovom visokom naučnom ugledu dovoljno govori ne samo impozantan spisak od oko 250 naučnih radova (od čega 12 izuzetno vrednih monografija i pet koautorskih monografija) publikovanih u prestižnim domaćim i međunarodnim časopisima i zbornicima, nego i odjek njegovih smelih naučnih ideja u domaćim i međunarodnim okvirima. O tome svedoče kako njegovi radovi objavljeni u inostranim naučnim publikacijama, tako i apsolutno zaslužen respekt koji su prema njemu iskazivali vodeći naučnici toga vremena, pa i oni svetskog glasa, recimo poput slavnog američkog naučnika Milтона Fridmana koji ga je pozvao da se preseli u Čikago i da sa njim sarađuje. Takođe i vodeći političari toga vremena poput Džordža Kenana, koji

je bio lični sekretar Franklina Ruzvelta i potom značajan politički delatnik u Moskvi gde je vodio važne razgovore sa Staljinom i Molotovim, a nakon Konferencije nesvrstanih održane 1961. godine u Beogradu, koja je učinila Jugoslaviju značajnim svetskim političkim činiocem, došao u Beograd za ambasadora SAD što sa svoje strane svedoči o tadašnjoj važnosti Jugoslavije u velikim svetskim geopolitičkim igrama. Taj period je ujedno vreme plodne saradnje prof. Rakočevića i Kenana.

Takođe je kao vrsni pedagog dao i izuzetan doprinos u nastavnom radu sa brojnim generacijama studenata na više fakulteta, a posebno studenata na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Važio je kao izuzetno zanimljiv i kreativan predavač. Nekoliko decenija je predavao Političku ekonomiju, učeći studente da razumeju i kritički promišljaju složene ekonomske fenomene i sa njima povezane društvene procese. Među studentima nekoliko desetina generacija Fakulteta političkih nauka prof. dr Živojin Rakočević će ostati zapamćen kao izuzetno zahtevan, ali ujedno i kao veoma pravedan profesor, bivajući uprkos svojoj strogosti uvek pre svega dobronamerni i umni pedagog najvišeg ranga.

Pred čitaocima je njegovo čuveno, i po svom značaju i naučnom uticaju kapitalno delo „Dinar i zlatnovalutni standard“ koje je bilo ne samo snažan i po mnogo čemu revolucionaran zaokret od staljinističke misli koja je do tad prevladavala u jugoslovenskoj političkoj i uopšte društvenoj nauci, već koje je i svežinom svoga naučno-metodološkog pristupa, apsolutnim razumevanjem fenomena novca i kreiranjem novih istraživačkih dometa u monetarnoj problematici razvejalo ne samo naše dotadašnje teorijske magle u ovoj senzitivnoj oblasti, već ih je ujedno razgrnulo i iznad „mistične“, i do tada na svaki, pa i na teorijski način nedodirljive „zlatne tvrđave“ Fort Noksa. Jedna od zanimljivosti koja prati ovo izuzetno delo, koje je u svojoj osnovi disertacija prof. dr Živojina Rakočevića na koju su se oslanjale najznačajnije jugoslovenske monetarne analize u tom vremenu, jeste da je ono objavljeno odlukom Instituta društvenih nauka 1973. godine u odsustvu autora koji je bio na naučnom usavršavanju u inostranstvu, tačnije u SAD od 1. oktobra 1972. do kraja jula 1973. godine.

O neprolaznoj vrednosti ovog dela, dovoljno govori činjenica da iako je objavljeno pre pola veka, ono i danas predstavlja nezamenljiv i aktualan uputstvenik svakome ko hoće da razume tajanstvenu prirodu novca, njegovu konvertibilnost i način njegovog funkcionisanja.